

Nejvyšší soud

prostřednictvím

Krajského soudu
v Praze

ke sp. zn. 7 T 5/2022

Podle § 265d odst. 1 písm. a) trestního řádu a ve lhůtě uvedené v § 265e odst. 1 trestního řádu podávám v neprospěch obviněného

M. M., nar. ***, trvale bytem ***,

dovolání

proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 6. 2022 sp. zn. 7 To 33/2022, jímž byl na podkladě odvolání obviněného podle § 258 odst. 1 písm. b), d) trestního řádu zrušen rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 25. 4. 2022 sp. zn. 7 T 5/2022, kterým byl obviněný uznán vinným a byl mu uložen trest a nově bylo podle § 259 odst. 3 písm. a) trestního řádu rozhodnuto tak, že se obviněný podle § 226 písm. d) trestního řádu zprošťuje obžaloby,

a to z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. g) a h) trestního řádu, neboť rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů a napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku.

Odůvodnění:

1. Rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 25. 4. 2022 sp. zn. 7 T 5/2022 byl obviněný uznán vinným zločinem opilství podle § 360 odst. 1 trestního zákoníku. Tohoto zločinu se měl obviněný dopustit tím, že

*„od přesněji nezjištěné doby před dnem 10. 8. 2021 až do zmíněného dne masivně konzumoval marihuanu, metamfetamin, kokain, opiáty a také alkoholické nápoje a navzdory předchozí zkušenosti s účinkem takových látek na jeho chování, které obtížně kontroloval, se tím přivedl do stavu toxické psychózy, tedy duševní poruchy, v jejímž důsledku vymizela jeho schopnost ovládat své jednání, a v takovém stavu se dopustil jednání majícího znaky jednání zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1, 2 písm. a), b), tr. zákoníku ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku a jednání přečinu výtržnictví podle § 358 odst. 1, 2, písm. a) tr. zákoníku tím, že v době kolem 12:50 hodin dne 10. 8. 2021 v T. ulici v B. v místě před domem č. p. *** úmyslně a s využitím sportovní kvalifikace v odvětví kontaktního a úderového souboje udeřil nohou do hlavy poškozenou J. D., nar. ***, kterou tím srazil na zem a způsobil jí okamžitou ztrátu vědomí, otřes mozku, otok levé tváře, tržnou ránu ve vlasové části hlavy a zlomeninu nosních kůstek, dále v témže místě úmyslně udeřil malou silou rukou do obličeje I. Č., nar. ***, které tím způsobil bolestivost krční páteře, následně napadl kopem do trupu K. K., nar. ***, a po jejím slovním upozornění na její graviditu ji kopl nohou do oblasti pravé spánkové kosti, poté ji uchopil za krk a kolenem*

*ji kopl do hlavy, pak ji chytil za vlasy a vlekl ji vleže na vzdálenost několika metrů do přilehlé budovy, kde ji znovu kopl do hlavy v místě za levým uchem, čímž jí způsobil otřes mozku a podvrtnutí krční páteře a takto jednal přinejmenším srovnán s tím, že takovým útokem způsobí napadeným J. D. a K. K. těžkou újmu na zdraví, tj. delší dobu trvající vážnou poruchu zdraví například rozlámáním obličejových kostí, případně poškození důležitého orgánu vyvoláním nitrolebního krvácení, k čemuž díky náhodě nedošlo, a poté úmyslně nejméně pětkrát vedl úder rukou do obličeje a do těla a jeden úder nohou do těla poškozeného Z. Č., nar. ***, jehož jednou zasáhl do čelisti, aniž by jej zranil, a jednou úmyslně udeřil rukou do hlavy poškozenou B. F., nar. ***, kterou tím srazil na zem a způsobil jí krevní podlitinu, a to s tím, že rozsudkem Okresního soudu ve Zlíně ve spojení s rozhodnutím Krajského soudu v Brně ze dne 15. 3. 2016 byl uznán vinným mimo jiné přečinem výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku, jehož se měl dopustit fyzickým napadením jiné osoby“.*

2. Za uvedený trestný čin byl obviněnému uložen podle § 360 odst. 1 trestního zákoníku trest odnětí svobody v trvání tří roků, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. b) trestního zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 99 odst. 2 písm. b), odst. 4 trestního zákoníku bylo obviněnému dále uloženo ochranné léčení protitoxikomanické ve formě ústavní. Podle § 228 odst. 1, § 229 odst. 1 a § 229 odst. 2 trestního řádu bylo dále rozhodnuto o jednotlivých uplatněných nárocích na náhradu škody, popřípadě náhradu nemajetkové újmy.

3. Proti tomuto rozsudku podal odvolání obviněný, a to proti výroku o vině i o trestu. Na podkladě takto podaného odvolání rozhodl odvolací Vrchní soud v Praze (dále též jen „vrchní soud“) nyní napadeným rozsudkem ze dne 21. 6. 2022 tak, že podle § 258 odst. 1 písm. b), d) trestního řádu rozsudek soudu prvního stupně v celém rozsahu zrušil. Podle § 259 odst. 3 písm. a) trestního řádu sám ve věci rozhodl tak, že obviněného podle § 226 písm. d) trestního řádu zprostil podané obžaloby pro skutek, v němž obžaloba spatřovala zločin opilství podle § 360 odst. 1 trestního zákoníku. Podle § 99 odst. 1, 4 trestního zákoníku dále obviněnému uložil ochranné léčení protitoxikomanické ve formě ústavní. Podle § 229 odst. 3 trestního řádu bylo dále rozhodnuto o uplatněných nárocích na náhradu škody, popřípadě náhradu nemajetkové újmy.

4. Vrchní soud v podstatě akceptoval odvolací námitky obviněného, který namítal, že svým jednáním nenaplnil skutkovou podstatu zločinu opilství podle § 360 odst. 1 trestního zákoníku, neboť měl za to, že pro nepřičetnost nebyl vůbec trestně odpovědný. Vrchní soud se sice ztotožnil se stanoviskem soudu prvního stupně, že obviněný byl v době jednání nepřičetný, avšak neakceptoval jeho závěr, že obviněný zároveň naplnil svým jednáním znaky zločinu opilství podle § 360 odst. 1 trestního zákoníku.

5. Podle vrchního soudu znalkyně z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie MUDr. D. D. (dále též jen „znalkyně“) konstatovala, že u obviněného v době činu byly rozpoznávací schopnosti snižené, jeho schopnosti ovládací vymizelé. S ohledem na to vrchní soud zjišťoval, v důsledku čeho došlo k vymizení ovládacích schopností obviněného. Ze stanoviska znalkyně vrchní soud zjistil, že příčinou byla toxická psychóza, což *„je duševní porucha, která může vzniknout dvěma způsoby, u obžalovaného znalkyně preferovala nadměrné užívání návykových látek, přičemž vycházela i z adiktologického vyšetření obžalovaného“* (odstavec 10 rozsudku vrchního soudu). K tomu vrchní soud doplnil, že aktuální intoxikace návykovými látkami v době činu *„hrála u obžalovaného podružnou roli, protože v tu dobu tam již*

probíhala toxická psychóza ... v důsledku této poruchy byly ovládací schopnosti obžalovaného vymizelé, nikoliv v důsledku (aktuálního) požití návykových látek“. Ona toxická psychóza by přitom byla dle závěru vrchního soudu u obviněného přítomna „i tehdy, pokud by před činem žádné návykové látky nepožil“ (odstavec 11. rozsudku vrchního soudu). Nad rámec toho pak vrchní soud, poznamenal, že dle závěrů znalkyně byla schopnost obviněného ovládnout počátek užívání návykových látek v době spáchání činu vymizelá s ohledem na již probíhající toxickou psychózu a plně rozvinutou závislost na návykových látkách (srov. odstavce 13., 14. a 16. rozsudku vrchního soudu).

6. Výše nastíněná východiska pak vrchní soud označil za nezbytná pro závěr, „zda ke stavu nepřičetnosti došlo požitím nebo aplikací návykové látky –, viz ostatně zákonné znění § 360 odst. 1 trestního zákoníku – nebo jiným způsobem.“ Podle vrchního soudu však „šlo o jiný způsob – totiž vzniklou duševní poruchu, a to toxickou psychózu, která zjevně nevznikla v souvislosti s trestným činem, a byla již přítomna určitou (nezjistitelnou) dobu před samotným protiprávním jednáním obžalovaného“. Z porovnání dikce § 26 trestního zákoníku, který se týká nepřičetnosti a dikce § 360 odst. 1 trestního zákoníku, tj. trestného činu opilství, je dle vrchního soudu evidentní, že v řešeném případě o opilství nejde, protože obviněný se do stavu nepřičetnosti uvedl jiným způsobem, než požitím či aplikací návykové látky (srov. odstavec 15. rozsudku vrchního soudu).

7. Mimoto vrchní soud zmínil, že toxická psychóza mohla u obviněného vzniknout dokonce též abstinencí, jak tvrdil sám obviněný, byť znalkyně zastávala názor, že v případě obviněného vznikla vlivem požívání návykových látek (odstavce 11. a 15. rozsudku vrchního soudu). To by samozřejmě podle vrchního soudu mohlo závěry o trestní odpovědnosti obviněného rovněž ovlivnit, pokud by abstinence měla být v řešeném případě důvodem vzniku toxické psychózy.

8. S výše popsány závěry vrchního soudu se však nelze ztotožnit. Lze mít za to, že došlo k pochybení při vyhodnocení podmínek pro naplnění skutkové podstaty zločinu opilství podle § 360 odst. 1 trestního zákoníku. Současně lze považovat za extrémně vadný skutkový závěr vrchního soudu týkající se abstinence jako příčiny vzniku toxické psychózy obviněného.

9. K naznačeným vadám je namístě nejprve uvést, že co se týká závěrů vrchního soudu ohledně abstinence coby základu pro vznik toxické psychózy, je tento skutkový závěr ve smyslu uplatněného dovolacího důvodu podle § 261 odst. 1 písm. g) trestního řádu ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů. Zjevný rozpor rozhodných skutkových zjištění s obsahem provedených důkazů může být shledán tehdy, pokud by skutková zjištění soudů vůbec neměla v důkazech obsahový podklad, případně pokud by dokonce byla přímým opakem toho, co je obsahem důkazů, anebo pokud by nevyplývala z obsahu důkazů při žádném logicky přijatelném způsobu jejich hodnocení (z ustálené judikatury srov. například rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 1368/2021).

10. V předkládané věci závěr o abstinenci obviněného jakožto důvodu vzniku toxické psychózy, potažmo jeho nepřičetnosti jednak nevyplývá z obsahu provedených důkazů, jednak lze i dovodit, že je dokonce opakem toho, co z relevantních důkazů vyplynulo. V napadeném rozhodnutí takto nelze nalézt žádný důkaz, na jehož podkladě by bylo možno přijmout zjištění, že za toxickou psychózou obviněného stojí jeho abstinence. Vrchní soud možnou abstinencí zmiňuje jako alternativní skutkové

zjištění korespondující s obhajobou uplatněnou obviněným, aniž by toto zjištění opřel o jakýkoliv relevantní důkaz. Závěr o možné abstinenci na straně obviněného přitom ve skutečnosti objektivním důkazům přímo odporuje. Vrchní soud výslovně zmiňuje stanovisko znalkyně, dle něhož ke vzniku toxické psychózy vedla v případě obviněného konzumace návykových látek, přičemž sám vrchní soud dodává, že tento závěr znalkyně v tomto směru odpovídá též znaleckému posudku z oboru toxikologie. S těmito expertními závěry se pojí skutkové zjištění, dle něhož byl obviněný v době činu pod vlivem návykových látek vzhledem k jejich masivní konzumaci. Z toho lze dovodit, že abstinence skutečným důvodem vzniku a rozvoje toxické psychózy u obviněného být nemohla.

11. Pokud bylo ovšem důvodem vzniku toxické psychózy na straně obviněného užívání návykových látek, nikoliv abstinence, lze mít, za to, že vrchní soud pochybil, pokud uzavřel, že jednání obviněného nelze kvalifikovat jako zločin opilství podle § 360 odst. 1 trestního zákoníku.

12. Tohoto zločinu se dopustí ten, „*kdo se požitím nebo aplikací návykové látky přivede, aby i z nedbalosti, do stavu nepřičetnosti, v němž se dopustí činu, jinak trestného*“. Další zákonné znaky či podmínky pro naplnění skutkové podstaty tohoto zločinu stanoveny zákonodárcem nebyly. Přesto však vrchní soud svými závěry fakticky limituje dopad uvedené skutkové podstaty na situaci, kdy si pachatel přivodí nepřičetnost jednorázovým, konkrétním požitím opojné látky, přímo předcházející vlastnímu činu. To lze dovodit z jeho argumentace týkající se významu „*(aktuálního) požití návykových látek*“ pro vznik nepřičetnosti (odstavec 11. rozsudku vrchního soudu); neboť dílčí závěr, že bylo nutno zjistit, zda ke stavu nepřičetnosti došlo požitím nebo aplikací návykové látky, a to současně s požadavkem na zjištění, zda vznik nepřičetnosti byl „*v souvislosti s trestným činem*“, což vrchní soud doplnil konstatováním, že nepřičetnost nemá být přítomna u pachatele kvazideliktu „*určitou (nezjistitelnou) dobu před samotným protiprávním jednáním*“ (odstavec 15. rozsudku vrchního soudu). Takovým faktickým zdůrazněním aktuálností, určitosti a souvislostí požití (aplikace) s navazujícím jednáním pachatele kvazideliktu však vrchní soud z dosahu dané skutkové podstaty nesprávně vylučuje případy opakovaného či dlouhodobějšího užívání nebo aplikaci návykových látek, neboť ty nevykazují prvek aktuálnosti, určitosti, jednorázovosti ani nemusejí přímo souviset s vlastním činem. Toto omezení dosahu skutkové podstaty zločinu opilství ani navíc neodpovídá účelu uvedené skutkové podstaty a neodpovídá ani logickým výkladovým pravidlům právního textu.

13. Co se týče pravidel logického výkladu, opomenul vrchní soud argument *a minori ad maius*. Z tohoto pravidla lze dovodit, že platí-li něco pro méně významnou skutečnost, tím spíše to platí i pro skutečnost významnější. Pokud tedy § 360 odst. 1 trestního zákoníku výslovně pojednává o nepřičetnosti způsobené „*požitím nebo aplikací návykové látky*“, tím spíše musí platit pro případy nepřičetnosti způsobené opakovaným či dokonce dlouhodobým užíváním takových látek. To ostatně odpovídá i prosté lidské zkušenosti, že právě i opakované či dlouhodobé užívání návykových látek, nikoliv jejich pouze jednorázové užití, může vyvolat duševní stavy vedoucí k nepřičetnosti člověka. Z uvedeného vyplývá, že není správný závěr vrchního soudu, pokud fakticky vyžaduje aktuálnost či určitost požití nebo aplikací návykové látky se spáchaným činem jinak trestným. Naopak lze mít za to, že opakované či relativně dlouhodobé užívání nebo aplikace takových látek vedoucí ke stavu nepřičetnosti je do rámce § 360 odst. 1 trestního zákoníku rovněž přiřaditelné.

14. Dále vrchní soud nevzal v potaz ani argument *per eliminationem*. K tomu je nutno zdůraznit, že výčet znaků objektivní stránky skutkové podstaty zločinu opilství je uzavřený. Proto lze *per eliminationem* vyloučit, že by do jejich rámce spadal též vrchním soudem fakticky formulovaný požadavek, aby duševní porucha, potažmo nepřičetnost, vznikla „v souvislosti s trestným činem“. Taková podmínka však z uvedeného ustanovení nevyplývá, kromě té základní okolnosti, že čin jinak trestný musí být spáchán ve stavu nepřičetnosti. Zákonodárce však nezakotvil místní, časovou ani jinou vazbu mezi užíváním či aplikací návykových látek, respektive nepřičetnosti na jedné straně a spácháním činu, jinak trestného na straně druhé. Koneckonců tam, kde zákonodárce určitý typ souvislostí žádá, tam to v příslušné normě výslovně uvádí (srov. například § 73 odst. 1 trestního zákoníku či § 210 odst. 1 trestního zákoníku a mnohá další ustanovení). Z toho vyplývá, že objektivní stránku příslušného trestného činu může naplnit každý, kdo se přivede požitím nebo aplikací návykové látky do stavu nepřičetnosti, v němž se dopustí činu jinak trestného, aniž by mezi požitím či aplikací, potažmo nepřičetností na jedné straně a spácháním činu jinak trestného na druhé straně musela být určitá souvislost (místní nebo časová) zjištěna. Uplynutí doby dělicí požití či aplikaci návykové látky, respektive vznik stavu nepřičetnosti, od spáchání činu jinak trestného nijak nevylučuje naplnění skutkové podstaty trestného činu opilství. Stejně tak spáchání tohoto trestného činu nevylučuje například rozdílnost místa či vzdálenost, kde zmíněné rozhodné skutečnosti nastaly. Lze proto uzavřít, že vrchní soud pochybil, pokud rozsah předmětné skutkové podstaty fakticky omezil požadavkem, aby duševní porucha a potažmo nepřičetnost vznikla „v souvislosti s trestným činem“.

15. Na podporu shora podaného logického výkladu § 360 odst. 1 trestního zákoníku lze argumentovat též teleologickým výkladem citovaného ustanovení. Právní úprava trestného činu opilství podle § 360 odst. 1 trestního zákoníku představuje kompromis mezi dvěma krajními přístupy k trestní odpovědnosti člověka, který si přivede stav nepřičetnosti návykovou látkou. Na jedné straně stojí požadavek na plnou trestní odpovědnost takového člověka za čin, jehož znaky svým jednáním v nepřičetnosti naplnil. Na druhé straně stojí požadavek na jeho úplnou beztrestnost právě s poukazem na jeho nepřičetnost. Zmíněné hraniční přístupy se nicméně ocitají v kolizi s principem odpovědnosti za vinu, respektive s principem požadavku na spravedlivé potrestání těch, kteří svým počínáním páchají skutky popsány ve zvláštní části trestního zákoníku. Tento kompromisní přístup, jehož projevem je právě trestný čin opilství podle § 360 odst. 1 trestního zákoníku, představuje rozumnou reakci na deliktní činnost páchanou osobami, jež si přivedily nepřičetnost návykovou látkou. Účelem této skutkové podstaty tedy je trestně postihnout nepřičetné pachatele tehdy, pokud si nepřičetnost vlivem návykové látky přivodil zaviněně (aspoň z nedbalosti). Tím je učiněno zadost principu odpovědnosti za vinu na straně jedné, jakož i principu, dle kterého by trestný čin neměl zůstat nepotrestán na straně druhé.

16. Vrchní soud ve svém nyní napadeném rozsudku účel zakotvení trestného činu opilství pominul. Má-li totiž být cíle uvedené normy dosaženo, je nutno zahrnovat do jejího rámce nejen jednorázová, aktuální, individuálně určená požití či aplikace návykových látek vedoucí k nepřičetnosti, nýbrž i počínání dlouhodobá, ve kterých nelze konkrétní použití či aplikaci vedoucí k nepřičetnosti individualizovat. Zároveň možno účelu dané normy dosáhnout jedině tak, že nebude omezen její dosah požadavky na časovou nebo místní souvislost s činem jinak trestným. Tato omezení by totiž z okruhu možných pachatelů vylučovala poměrně velkou skupinu osob, kterým by zajistila beztrestnost. Stačilo by například, aby k intoxikaci do nepřičetnosti došlo na jiném místě či v jiné době než k vlastnímu činu jinak trestnému, popřípadě se

tak stalo v důsledku dlouhodobého zneužívání návykových látek. Toto omezení okruhu pachatelů evidentně neodpovídá účelu normy, nebylo cílem zákonodárce a současně by vedlo k rozdílnému nespravedlivému přístupu možných pachatelů. Zatímco jeden pachatel by byl s odkazem na nepřičetnost zproštěn obžaloby, druhý, ač nepřičetný, by byl odsouzen, a to přesto, že si oba přivodili nepřičetnost vlivem návykové látky.

17. Na závěru o nesprávnosti právního posouzení věci ničeho nemění ani okrajové konstatování vrchního soudu o neschopnosti obviněného odolat požití návykové látky, které se zjevně vztahuje k užití návykových látek před spácháním činu jinak trestného. Dle vrchního soudu nebylo toto aktuálně nezvladatelné požití návykové látky důvodem nepřičetnosti, jeho role byla jen podružná, „*protože v tu dobu tam již probíhala toxická psychóza, která právě k nepřičetnosti vedla*“ (srov. odstavec 11 rozsudku vrchního soudu). Tato porucha se nicméně rozvinula již v době předchozí, a to v důsledku dobrovolného a vědomého požívání či aplikace návykových látek obviněným, který nepochybně ze své vlastní zkušenosti věděl, že užívání takových látek lidskou psychiku podstatně ovlivňuje. Nelze tedy říci, že by obviněný propadl návykovým látkám proti své vůli či bez svého vědomí či bez možnosti počáteční volby. Ona neschopnost odolat konzumaci těchto návykových látek se totiž vyvinula právě až v důsledku jejich (předchozího) škodlivého zneužívání.

18. Lze proto uzavřít, že obviněný svým jednáním naplnil všechny znaky skutkové podstaty zločinu opilství podle § 360 odst. 1 trestního zákoníku. O existenci činu jinak trestného zde není sporu, konkrétně jde o jednání mající znaky pokusu zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 21 odst. 1, § 145 odst. 1, 2 písm. a) trestního zákoníku a přečinu výtržnictví podle § 358 odst. 1, 2 písm. a) trestního zákoníku (srov. odstavec 4. rozsudku krajského soudu). Rovněž není sporu o existenci nepřičetnosti obviněného v době spáchání činu jinak trestného, a to v důsledku vymizení jeho ovládacích schopností vyvolaném toxickou psychózou (srov. odstavec 10 rozsudku vrchního soudu). Stav nepřičetnosti způsobený toxickou psychózou byl přitom u obviněného podmíněn zneužíváním návykových látek, přičemž není podstatné, že se tak nestalo v důsledku aktuálního či jednorázového požití návykových látek, jak poněkud nepřiléhavě zdůraznil vrchní soud (srov. odstavec 11 jeho rozsudku). Vrchní soud tedy jednání obviněného nesprávně právně posoudil, pokud dospěl k závěru, že se v předkládané věci o zločin opilství podle § 360 odst. 1 trestního zákoníku nejedná a obviněného podané obžaloby zprostil podle § 226 písm. d) trestního zákoníku.

S ohledem na popsané skutečnosti

navrhuji,

aby Nejvyšší soud v neveřejném zasedání, k jehož konání může přistoupit podle § 265r odst. 1 písm. b) trestního řádu:

1. podle § 265k odst. 1, 2 trestního řádu za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 trestního řádu zrušil napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 6. 2022 sp. zn. 7 To 33/2022, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu,
2. a dále postupoval podle § 265l odst. 1 trestního řádu a přikázal Vrchnímu soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Pokud by Nejvyšší soud shledal, že v posuzované věci je nutno rozhodnout jiným než navrhovaným způsobem, vyjadřuji i pro tento případ souhlas s projednáním věci v neveřejném zasedání [§ 265r odst. 1 písm. c) trestního řádu].

Brno 16. srpna 2022

JUDr. Igor Stříž
nejvyšší státní zástupce